

[18. 1.]

MISSIVE, ingekomen in de zitting van den 18den September 1873.

's GRAVENHAGE, den 5den Augustus 1873.

Ter voldoening aan alinea 2 van art. 14 der wet van 1 Mei 1863 (*Staatsblad* n°. 43) heb ik de eer U Hoogedel Gestr. ter mededeeling aan de Kamer hiernaevens aan te bieden een afschrift van het Verslag, dat de administrateur van het Kroondomein, onder overlegging van den kopijelijk mede hierbij gevoegden staat, aan mij omtrent den toestand van dat domein over het jaar 1872 heeft gedaan.

Blijkens uw brief van 19 Maart 1872 heeft de Kamer zich vereenigd met de conclusie van het Rapport, door eene Commissie uit haar midden uitgebragt, omtrent de verslagen van den toestand van het Kroondomein over de jaren 1870 en 1871.

In voldoening aan het bij dat Rapport gedaan verzoek om, bij de inzending van het Verslag over 1872, eenige inlichting te geven omtrent de in 1870 en 1871 plaats gehad hebbende schorroovingen, diene het volgende:

Zoo als in dat Rapport te regt is opgemerkt werd bij Koninklijk besluit van 29 Junij 1866, n°. 55 (*Staats-courant* 11 Augustus 1866) van het perceel sectie E, n°. 77, der gemeente Arnhem eene oppervlakte van 4,1218 hektaren ter onteigening aangewezen voor den aanleg der spoorweg- en kanaalwerken in Zeeland. Daar niet die oppervlakte zelve, maar alleen de daarop aanwezige kleilaag voor deze werken noodig was, is alleen over de klei en niet over het schor zelf gecontracteerd.

Toen later bleek, dat die klei niet voldoende was voor de voltooiing der aan te leggen werken, is in 1870 en 1871, onder goedkeuring mijner ambtsvoorgangers, aan de aannemers van de spoorweg- en havenwerken vergund om de schorklei uit hetzelfde perceel nog over eene oppervlakte van 7,75 hektaren uit te graven en is in 1872 voor den te maken Sloedam de schorklei uit hetzelfde perceel over eene oppervlakte van 4,50 hektaren aan den Staat afgestaan.

De laatstvermelde oppervlakten van 12,25 hektaren, waaruit schorrooving is toegestaan, zijn niet bij nadere Koninklijke besluiten op grond eener onteigeningswet ter onteigening aangewezen.

Het uitgraven van schorklei nu ligt zeker niet binnen de bevoegdheid van den vruchtgebruiker.

Hier echter, waar die uitgraving aan den eigenaar zelve of aan een aannemer, die van hem aanwijzing van klei kon vorderen, dus indirect toch aan den eigenaar, werd toegestaan, scheen het volkomen voldoende, zoo de verhouding van eigenaar en vruchtgebruiker, ten aanzien van de geldsom, die voor de klei in de plaats trad, zuiver bewaard en verzekerd werd. Dit is geschied door belegging dier som overeenkomstig art. 8 der wet van 1 Mei 1863 (*Staatsblad* n°. 43).

De grond zelf blijft tot het Kroondomein behooren en zal door opslibbing langzamerhand weder in zijn vorigen toestand terugkomen. Art. 3 der genoemde wet scheen dus niet van toepassing.

De Minister van Financien,
VAN DELDEN.

Aan den heer Voorzitter van
de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

[18. 2.]

JAARLIJKSCH VERSLAG, betreffende den toestand van het Kroondomein gedurende het jaar 1872, opgemaakt ingevolge het bepaalde bij art. 10 der wet van 1 Mei 1863 (*Staatsblad* n°. 43).

Algemeene toestand. De toestand der bezittingen, behoorende tot het Kroondomein, is zeer voldoende te noemen.

De gebouwen zijn in goeden staat en alle tegen brandschade verzekerd.

Locale inspectien gedurende den loop van dat jaar door den administrateur gedaan, hebben op nieuw de overtuiging gegeven dat de pachtvoorwaarden door de pachters behoorlijk worden opgevolgd.

De landerijen worden met zorg behandeld en naar den eisch bebouwd, terwijl het onderhoud der wegen, dijken en waterwerken naar behooren heeft plaats gevonden.

Landbouw en veeteelt. De bijzonder gunstige verwachtingen, die men aanvankelijk van den oogst koesterde, zijn in sommige rentambten niet verwezenlijkt.

Door de vele onweersbuijen, gepaard met hevigen hagelslag, hebben de veldgewassen hier en daar veel geleden. Ook de veldmuizen hebben eenige schade toegebracht aan de te veld staande rogge, haver, garst en tarwe, ten gevolge waarvan deze producten, die aanvankelijk goed stonden, een minder ruimen oogst hebben opgebragt.

De oogst, zowel van de boekweit als van het koolzaad, is daarentegen zeer gunstig geslaagd.

De hooi- en weilanden waren goed met gras bezet, doch is de opbrengst daarvan minder hoog dan in 1871, juist ten gevolge van overvloed van het gras en ook uit hoofde van de geheerscht hebbende tongblaarziekte onder het vee, waardoor minder concurrentie op het voorgras en vooral op het nagras bestond.

Over het algemeen zijn evenwel de uitkomsten van den oogst bevredigend te noemen.

Het droogleggen (draineren) der gronden die daarvoor geschikt zijn wordt steeds door de pachters met goed gevolg in de rentambten Rosendaal, Hulst en Tholen voortgezet.

De veestapel nam toe en was zeer voordeelig ten gevolge van de hooge prijzen voor dragtig en jong vee besteed. Op eenige pachthoeven vertoonde zich de tongblaar- en klaauwzeer-ziekten, doch gingen deze spoedig voorbij, zonder belangrijke schade te veroorzaken.

Boschen en houtaanplantingen. De opgaande boschen, behoorende tot het Kroondomein, zijn bijna uitsluitend gelegen in het rentambt 't Loo, en bevinden zich in goeden toestand, ofschoon het jong hout hier en daar, door de sterke vorst op den 9den December 1871, eenigzins te lijden had.

Alle benoedigde boschwerkzaamheden hebben behoorlijk plaats gevonden. De open plekken, ontstaan door het hakken van boomen, zijn weder met opgaande heesters ingepoot.

De akkermaalsperceelen, die gevallen zijn, zijn voor zooveel noodig aangespaad en ingeboet.

Langs den grindweg naar de buurt Hoog-Soeren, is ter wederzijde achter de heesters op nieuw eene breedte van tien meters omgespit en met stekken bepoet.

De kwekerijen zijn in goeden staat en leveren een ruimen voorraad op van heesters en stekken, zoodat alle verpootingen en aanplantingen behoorlijk kunnen geschieden.

Boschbranden hebben dit jaar niet plaats gehad, terwijl ook het hout stelen minder dan vroeger plaats vond.

Bijzondere rampen en tegenspoeden. Gedurende het jaar 1872 hebben geene groote rampen of tegenspoeden plaats gevonden.

In het rentambt Arnhem is de schuur van de bouw-hoeve de Boven-Pley, gemeente Huissen, afgebrand, terwijl in het rentambt Middelburg de kleine hofstede, genaamd 2de Partij Oostduinen, gemeente Oost-Kapelle, eene prooi der vlammen is geworden. Menschenlevens zijn bij die branden niet te betreuren. De beide gebouwen waren tegen brandschade verzekerd. De uitbetaling der assurantiepenningen heeft behoorlijk plaats gehad, en zijn de gebouwen wederom in goeden staat opgebouwd.

Onteigening van land en tienden. Ten behoeve van het Departement van Oorlog voor de inundatiewerken in de provincie Utrecht, heeft eene kleine onteigening plaats gevonden van het tiendregt op eenige grondstukken, gelegen in de gemeenten Achtienhoven, Maartensdijk en Houten, ten gezamenlijke bedrage van f 28,385.

Voor den aanleg van de spoorweglijn Boxtel-Wezel, zijn eenige perceelen grond, gelegen in de gemeente Mill, provincie Noordbrabant, onteigend, tot een bedrag van f 3346.

Wijders is voor het toestaan van schorrooving gedurende twee achtereenvolgende jaren — zonder afstand van grond — uit een perceel van den Oranjepolder, gemeente Arnemuiden, provincie Zeeland, verkregen eene som van f 1663,41.

Afkoop van tienden. Van de bevoegdheid tot het afkopen van het tiendregt, behoorende aan het Kroondomein, ingevolge de wet van 22 December 1865 (*Staatsblad* n°. 143) en de wet van 12 April 1872 (*Staatsblad* n°. 25), is gedurende het afgelopen jaar gebruik gemaakt in de provincien Zeeland, Zuidholland en Gelderland, en wel in het rentambt Tholen, van acht blokken, onder de gemeente St. Maartensdijk, tot een gezamenlijk bedrag van f 15 216,78^g. In het rentambt Brielle van één blok onder de gemeente Sommelsdijk ten bedrage van f 3809,40, en eindelijk in het rentambt Tiel van de krijtende tiend onder de gemeente Wadenoijen tot een bedrag van f 2063,20, makende deze sommen met de vorengemelde gelden voor de onteigeningen verkregen een totaal bedrag van f 26 127,18. Alle deze gelden werden ingevolge de bestaande voor-

schriften belegd in inschrijvingen 2½ percents nationale schuld en ingeschreven op het grootboek.

Kapitaal ingeschreven op het grootboek. Het ten name van het Kroondomein op het grootboek ingeschreven kapitaal bedroeg op den 31sten December 1872 f 3 874 000. Gedurende het verlopen jaar werd alzoo het bedrag van bedoelde inschrijving vermeerderd met eene som van f 46 800, blijkens den hierbijgaanden staat.

's Gravenhage, den 12den Februarij 1873.

De Administrateur van het Kroondomein,

(get.) T. VAN CAPELLEN.

Voor kopij conform,

De Secretaris-Generaal van het Ministerie van Finantien,

F. VAN RANDWIJCK, *l. S.-G.*